

LATVIJAS UNIVERSITĀTES BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTES
PRODUKTIVITĀTES ZINĀTNISKAIS INSTITŪTS
“LATVIJAS UNIVERSITĀTES DOMNĪCA LV PEAK”

LV PEAK
LATVIJAS UNIVERSITĀTES DOMNĪCA

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
**BIZNESA, VADĪBAS
UN EKONOMIKAS
FAKULTĀTE**

LATVIJAS PRODUKTIVITĀTES ZIŅOJUMS 2022

22.02.2023

SATURS

LATVIJAS
PRODUKTIVĀTES
ZIŅOJUMA
BŪTĪBA

PRODUKTIVĀTES
DINAMIKA UN
FAKTORI LATVIJĀ

INVESTĪCIJAS UN
KAPITĀLA ATDEVE
LATVIJĀ

SECINĀJUMI UN
REKOMENDĀCIJAS

LATVIJAS PRODUKTIVITĀTES ZIŅOJUMA BŪTĪBA

KAS IR LATVIJAS PRODUKTIVITĀTES ZIŅOJUMS?

MK 29.10.2019. DELEGĒJA LU DOMNĪCU LV PEAK PĀRSTĀVĒT LATVIJU ES DALĪBVALSTU PRODUKTIVITĀTES PADOMJU TĪKLĀ. ATBILSTOŠI ES PADOMES REKOMENDĀCIJAI PRODUKTIVITĀTES PADOMEI 1XGADĀ JĀPUBLICĒ PRODUKTIVITĀTES ZIŅOJUMS.

1

LPZ 2020 - analizēti produktivitātes dinamika un faktori, izstrādāti Latvijas ekonomikas attīstības ilgtermiņa scenāriji, padziļināti pētīts infrastruktūras ieguldījums produktivitātes veicināšanā, sniegtas rekomendācijas politikas veidotājiem. Piedāvāti produktivitāti veicinošie uzņēmumu valsts atbalsta kritēriji. Kritēriji tika pamatoti, izmantojot 167 tūkst. Latvijas uzņēmumu parametru matemātisko analīzi no ORBIS datubāzes par laika periodu 2011.-2018.gadam.

2

LPZ 2021 - analizēti produktivitātes dinamika un faktori, precizēti Latvijas ekonomikas attīstības ilgtermiņa scenāriji, kā arī padziļināti pētīta attālinātā darba ietekme uz produktivitāti, sniegtas rekomendācijas politikas veidotājiem.

3

Sagatavošanā LPZ 2022 – tiks analizēti produktivitātes dinamika un faktori, padziļināti pētītas investīcijas un kapitāla atdeve, sniegtas rekomendācijas politikas veidotājiem.

LPZ balstās uz LU domnīcas LV PEAK zinātniskajām iestrādēm un pētījumiem.

LATVIJAS UNIVERSITĀTES DOMNĪCAS LV PEAK ZINĀTNISKĀS IESTRĀDES UN PĒTĪJUMI 2022.GADĀ

APSTEIDZOŠO INDIKATORU RĪKA IZVEIDE, t.sk. atvērto datu izmantošana u.c. alternatīvi risinājumi reālā laika ekonomikas monitoringam (inovācijas, eksports, produktivitāte) – pabeigts 2022.gada decembrī

**INFLĀCIJAS IETEKME UZ INVESTĪCIJĀM UN PRIEKŠLIKUMI INVESTĪCIJĀM
PRODUKTIVITĀTES VEICINĀŠANĀ** – pabeigts 2022.gada decembrī

ZAĻAIS KURSS – VIRZĪBA UZ KLIMATNEITRALITĀTI 2050.GADĀ. Stratēģiskie investīciju virzieni eksporta potenciāla attīstībai. Nākotnes tehnoloģijas un investīciju projekti Latvijai - pabeigts 2022.gada decembrī

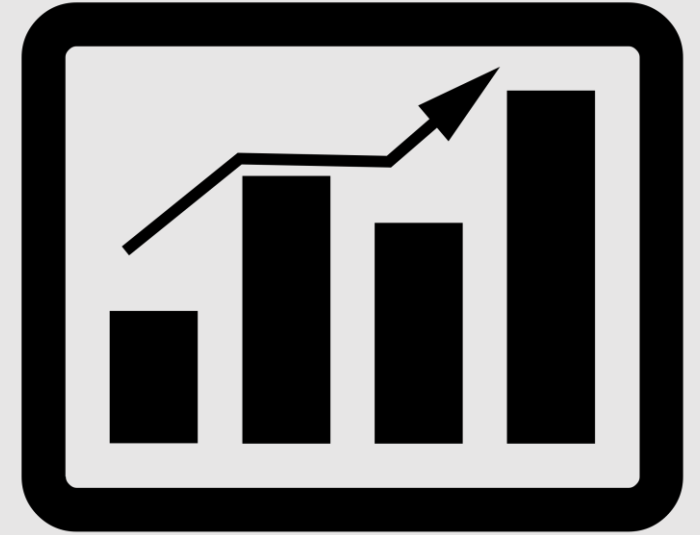

LV PEAK EKONOMISKAIS BAROMETRS – periodisks izdevums, kurā analizēti galvenie makroekonomiskie rādītāji un dotas LV PEAK prognozes

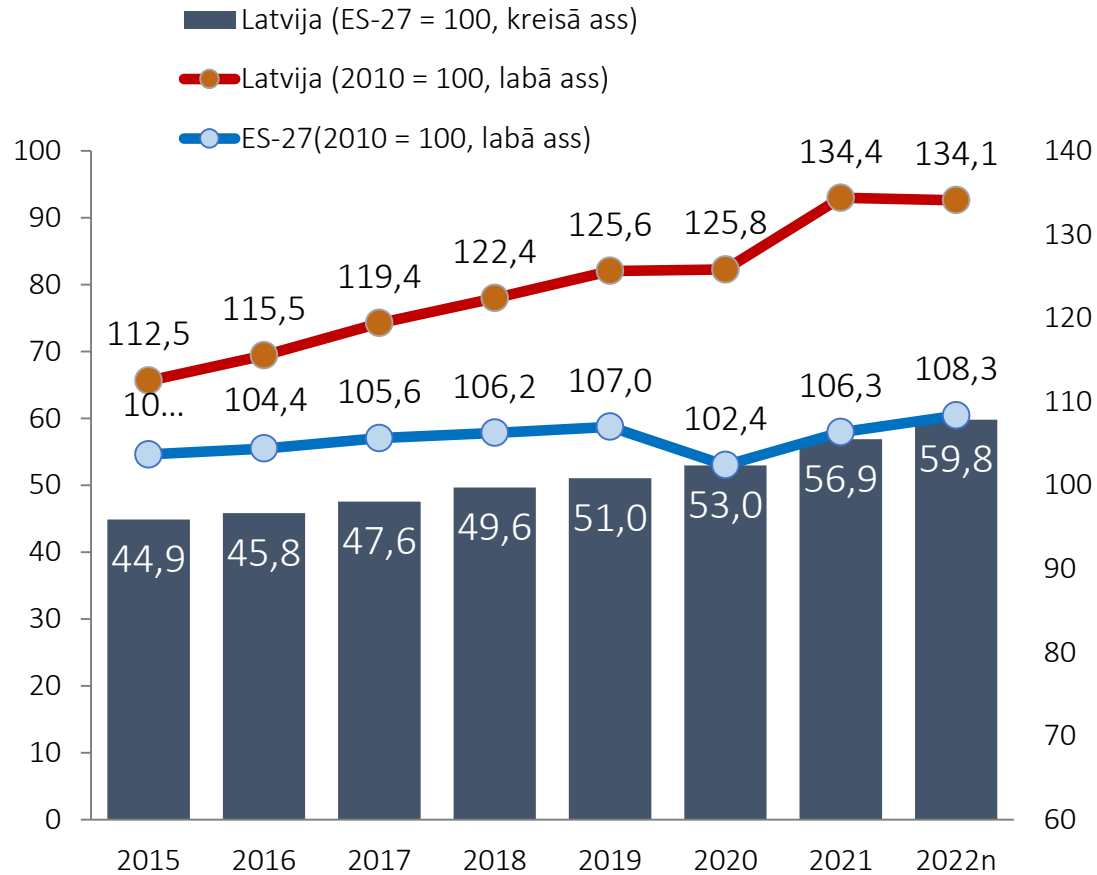
KLIMATA MĒRĶU EKONOMISKĀS IETEKMES MODELĒŠANA UN ANALĪZE – darbs turpināsies 2023. gadā

PRODUKTIVITĀTES DINAMIKA UN FAKTORI LATVIJĀ

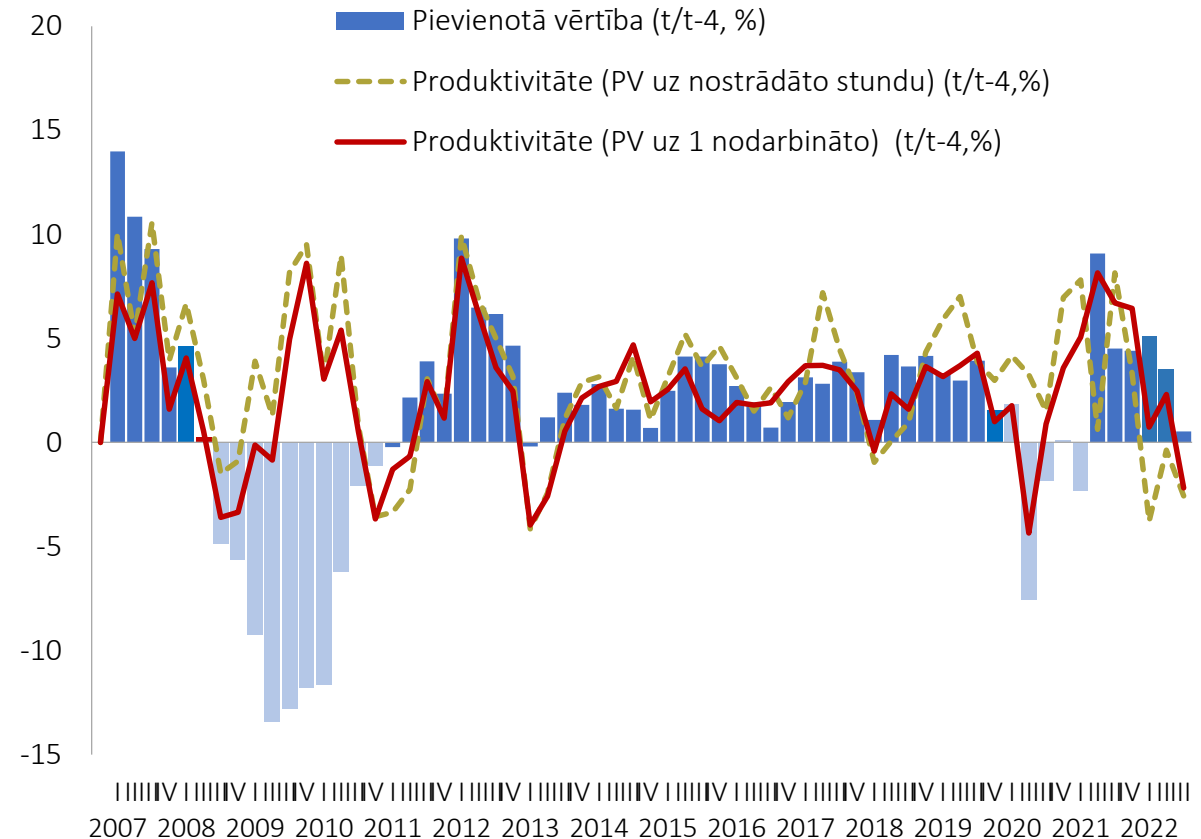
PRODUKTIVITĀTES DINAMIKA LATVIJĀ IR ĻOTI SVĀRSTĪGA

PRODUKTIVITĀTES DINAMIKA LATVIJĀ UN ES

LATVIJAS PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS, NODARBINĀTO SKAITA UN NOSTRĀDĀTO STUNDU DINAMIKA

% pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni, neizlīdzināti dati

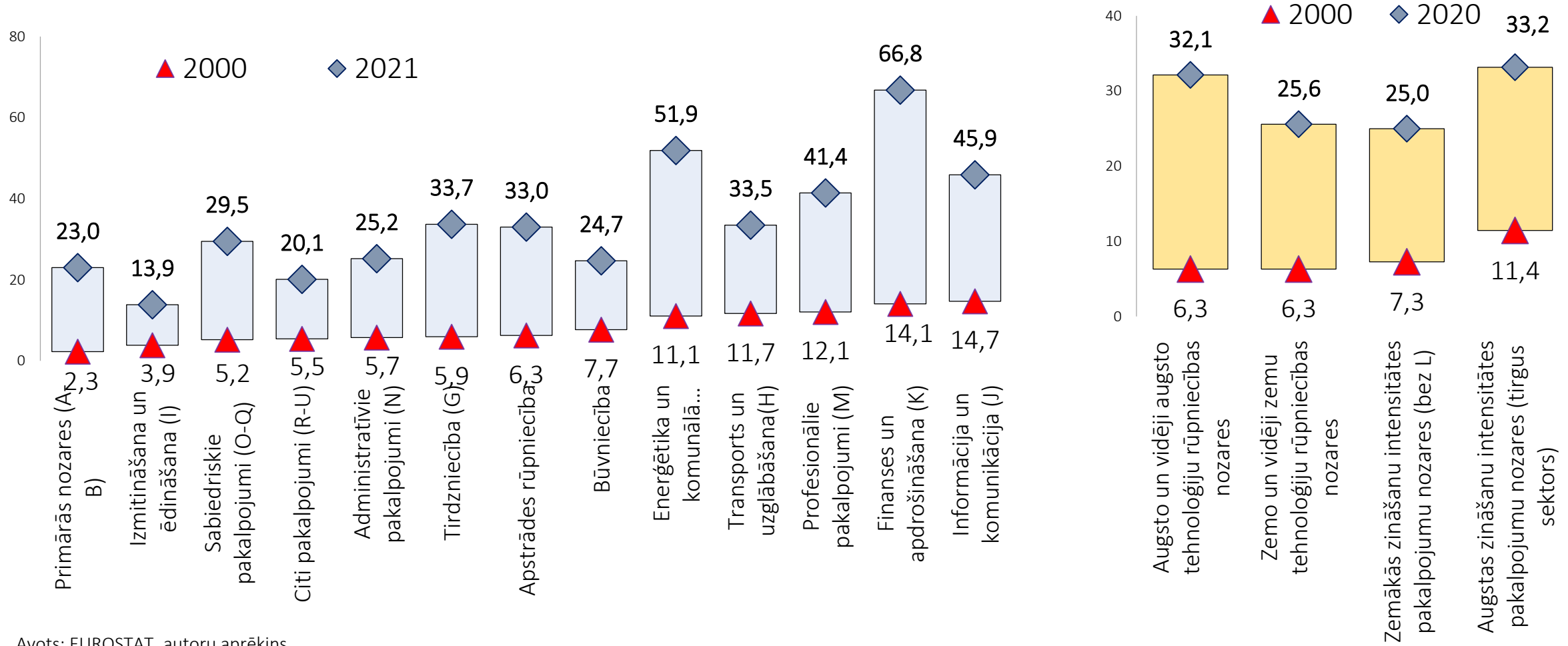

Avots: EUROSTAT, n - LV PEAK novērtējums

PRODUKTIVITĀTES PIEAUGUMA TEMPI NOZARĒS IR NEVIENMĒRĪGI

LATVIJAS NOZARU PRODUKTIVITĀTE

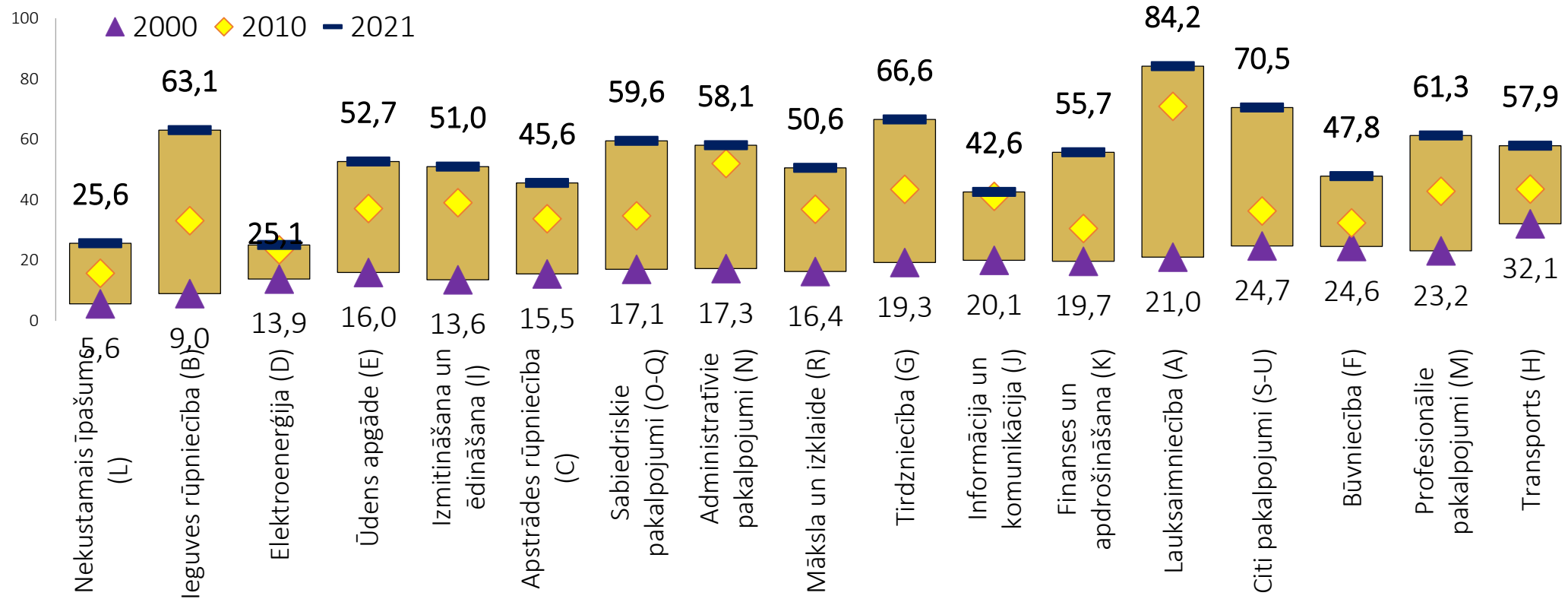
(tūkstošos eiro uz vienu nodarbināto, faktiskajās cenās)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

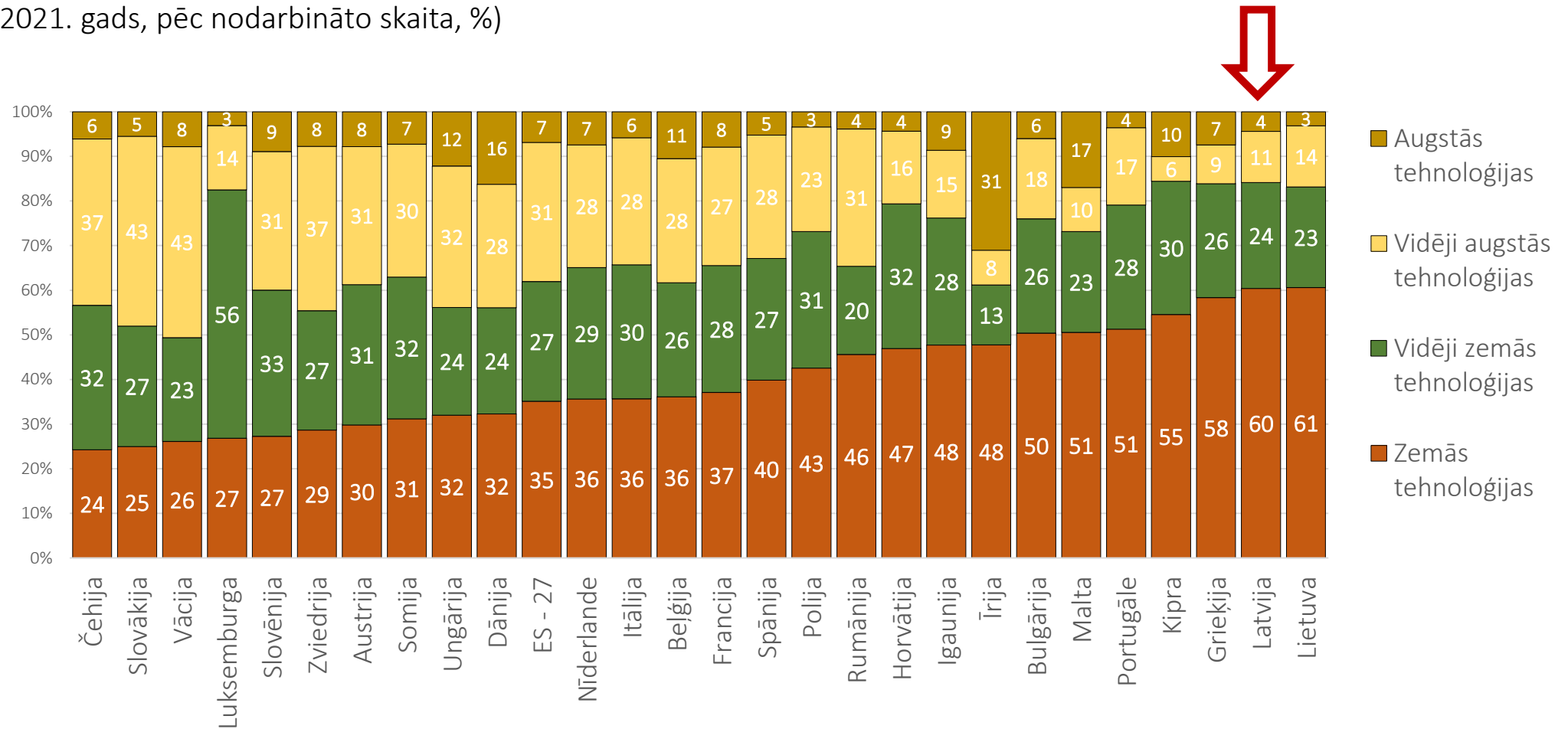
PRODUKTIVITĀTES PLAISA MAZINĀS, BET KONVERĢENCES TEMPI NOZARĒS IR ATŠKIRĪGI

LATVIJAS NOZARU PRODUKTIVITĀTE PRET ES VIDĒJO LĪMENI
(faktiskajās cenās, ES=100)

LATVIJAS APSTRĀDES RŪPniecības STRUKTŪRĀ IZTEIKTI DOMINĒ ZEMO TEHNOLOĢIJU NOZARES

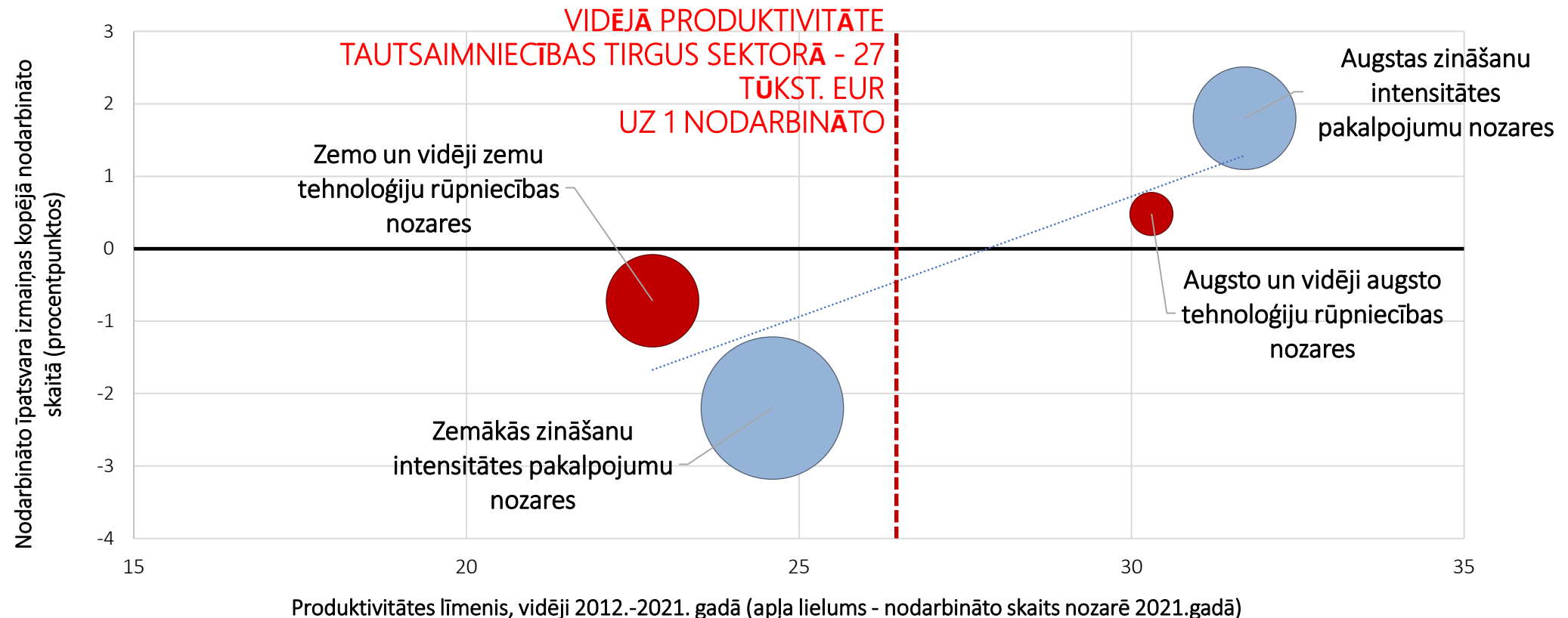
APSTRĀDES RŪPniecības STRUKTŪRA PĒC TEHNOLOĢISKĀS INTENSITĀTES
(2021. gads, pēc nodarbināto skaita, %)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

DARBA RESURSU PĀRDALE PAR LABU PRODUKTĪVAJĀM NOZARĒM IR NEPIETIEKAMA, LAI BŪTISKI IETEKMĒTU TAUTSAIMNIECĪBAS KOPEJĀ PRODUKTĪVITĀTES LĪMEŅA STRAUJĀKU KĀPUMU

IZMAIŅAS NODARBINĀTO STRUKTŪRĀ NOZARU AGREGĀCIJĀ PA TEHNOLOĢIJU LĪMEŅIEM AR DAŽĀDU PRODUKTĪVITĀTES LĪMENI 2012.-2021.gadā

NOZĪMĪGĀKIE PRODUKTIVITĀTES PIEAUGUMU VEICINOŠIE FAKTORI

PRODUKTIVITĀTES UN KONKURĒTSPĒJAS PAAUGSTINĀŠANAI IR NEPIECIEŠANA VISPUSĪGA UN PLAŠĀKA PIEEJA – SPĒCĪGS SNIEGUMS VIENĀ JOMĀ NEVAR KOMPENSĒT VĀJU VEIKUMU CITĀ.

Covid-19 pandēmijas izraisītā krīze kalpo kā katalizators straujākām pārmaiņām (digitalizācija, attālinātais darbs u.c.). Tomēr, produktivitātes fundamentālie faktori paliek nemainīgi un tie ir saistīti ar

- IEGULDĪJUMIEM CILVĒKKAPITĀLĀ;
- INVESTĪCIJĀM UN KAPITĀLA INTENSITĀTES PALIELINĀŠANU;
- SPĒJU IEKĻAUTIES GLOBĀLĀS VĒRTĪBU ĶĒDĒS UN EKSPORTA POTENCIĀLA PALIELINĀŠANU;
- DIGITALIZĀCIJU, INOVĀCIJĀM, JAUNU PRODUKTU, PAKALPOJUMU UN METOŽU IZSTRĀDI, U.C.

Politikas veidotāji nedrīkst aizmirst „vecās” problēmas, kā, piemēram, infrastruktūras nepilnības, reģionu krāsas atšķirības, sociālā nevienlīdzība, u.c.

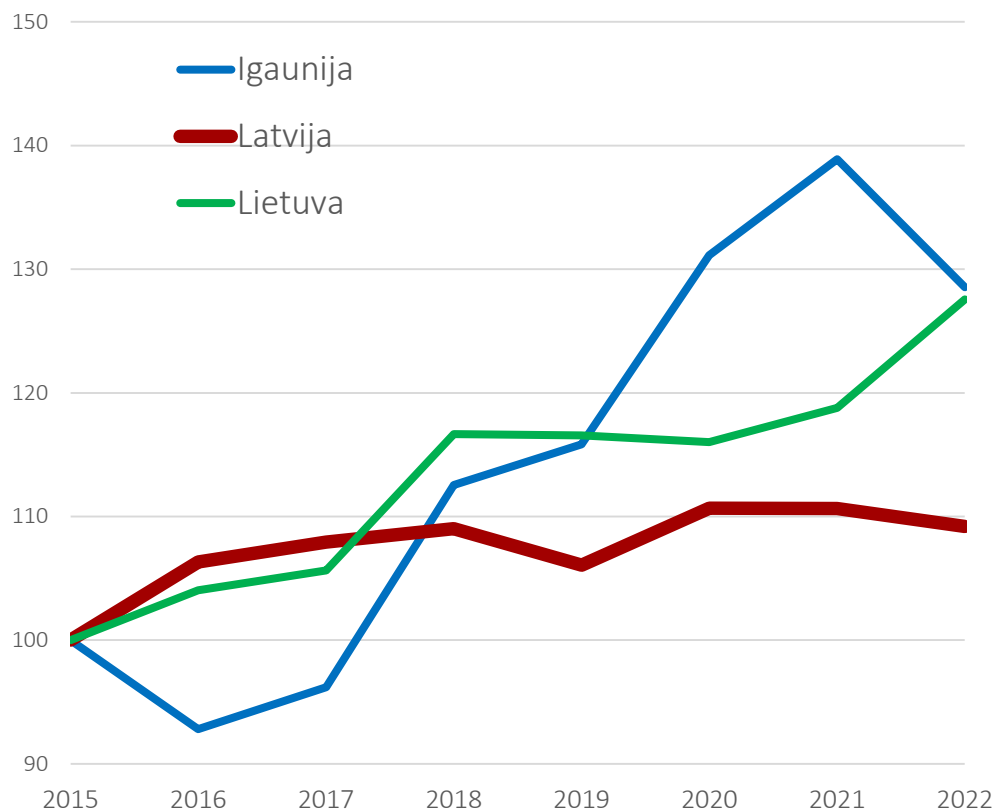
Būtiska nozīme produktivitātes palielināšanai ir ražošanas procesa organizēšanai un vadībai, ražošanas specializācijai un koncentrācijai, ražotņu teritoriālam izvietojumam, kā arī starpnozaru horizontālo un vertikālo saikņu izveidei.

Diemžēl, statistikas dati un dažādi starptautiskie vērtējumi rāda, ka Latvija būtiski atpaliek no ES augsti attīstītajām valstīm ražošanas resursu (cilvēku un kapitāla) kvalitātē, digitalizācijā, inovāciju un jauno tehnoloģiju pielietošanā u.tml.

LATVIJA INOVĀCIJAS SNIEGUMĀ GANDRĪZ VISOS RĀDĪTĀJOS ATPALIEK NO IGAUNIJAS UN LIETUVAS

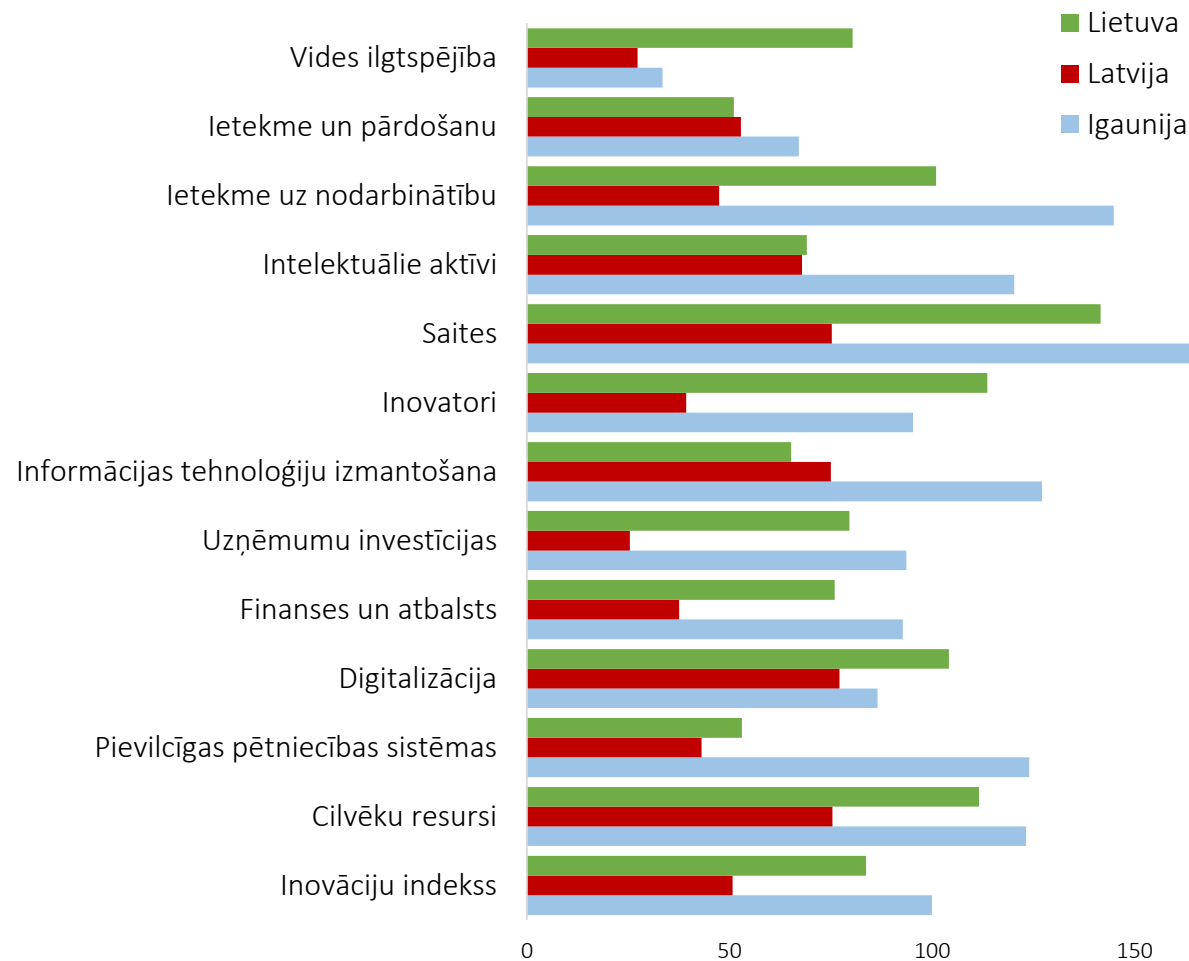
INOVĀCIJAS INDEKSS BALTIJAS VALSTĪS

2015=100

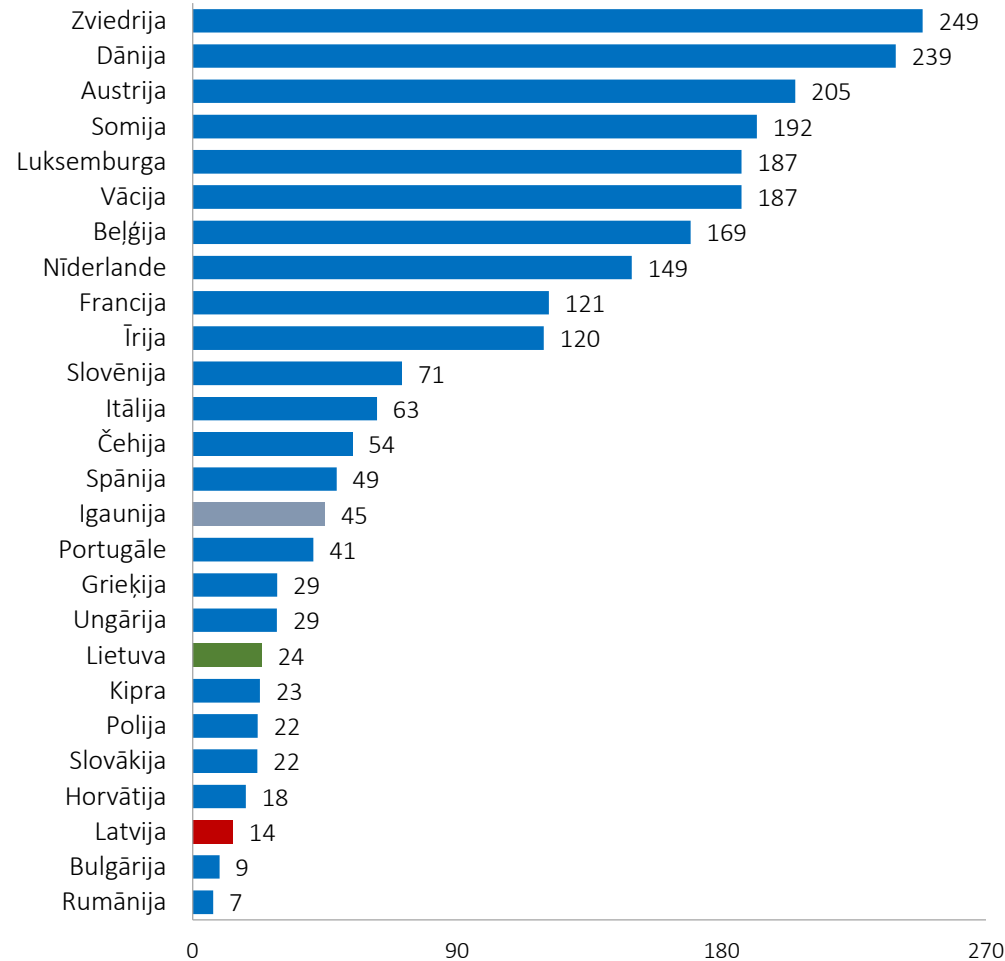
INOVĀCIJU SNIEGUMS BALTIJAS VALSTĪS

2022.gadā (ES=100)

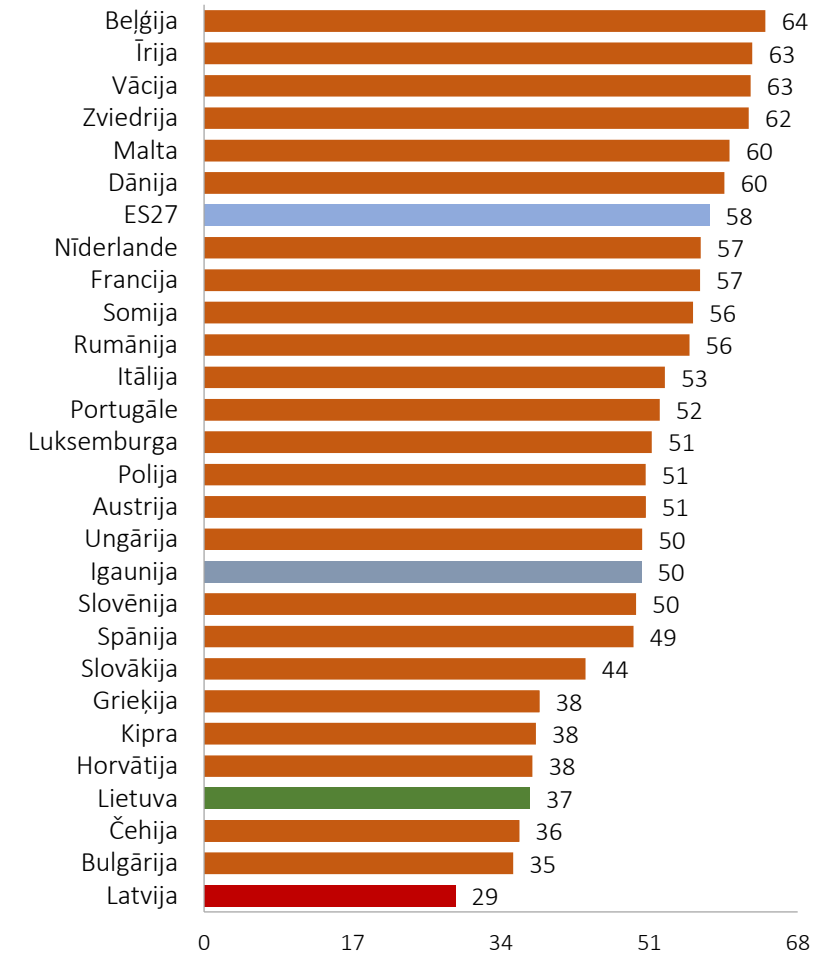

LATVIJAS P&A KOPĒJAIS FINANSĒJUMS UZ 1 IEDZĪVOTĀJU 2012.-2021.GADOS SASNIEDZA VIDĒJI TIKAI 85,5 EUR GADĀ, KAS IR TIKAI 13,7% NO ES VIDĒJĀ RĀDĪTĀJA

P&A KOPĒJAIS FINANSĒJUMS UZ VIENU IEDZĪVOTĀJU
(vidēji 2012.-2021.gadā, ES = 100)

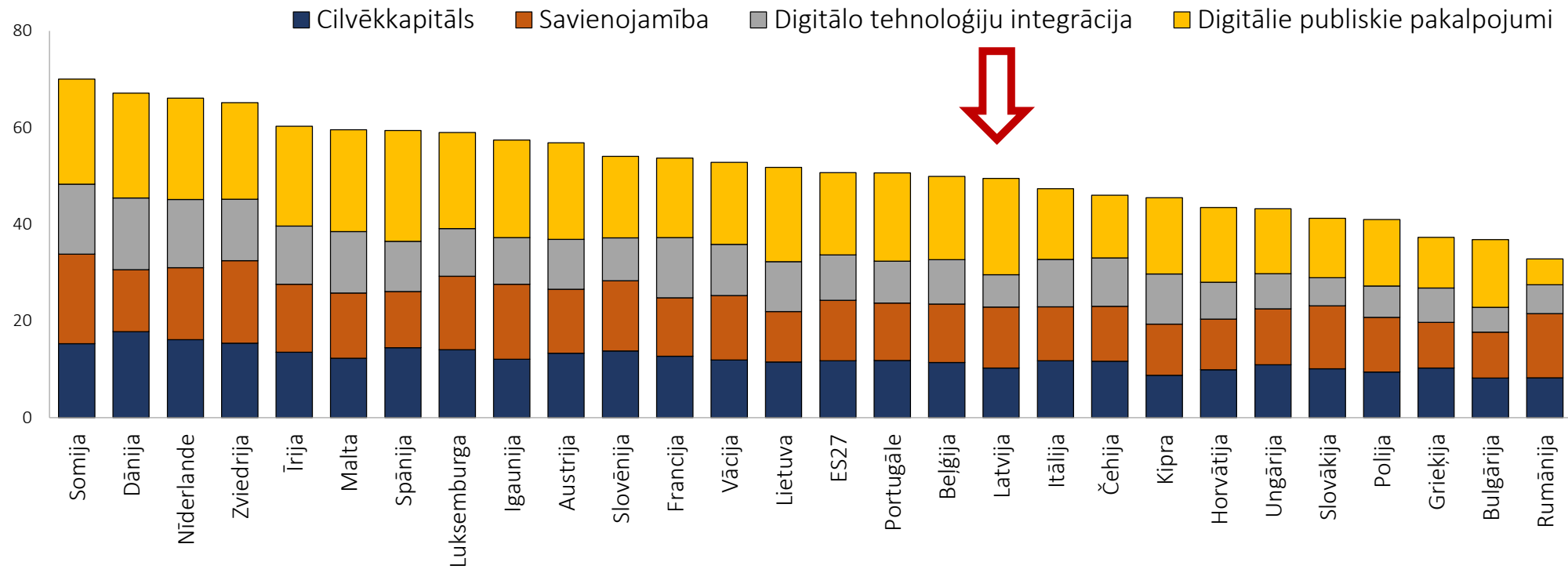
UZŅĒMUMU FINANSĒJUMS P&A 2021.GADĀ*
(no kopējā P&A finansējuma, %)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins, * dati par 2021.gadu, vai pēdējie pieejamie dati.

LATVIJAS DIGITĀLĀS ATTĪSTĪBAS LĪMENIS IR ZEMĀKS PAR ES VIDĒJO LĪMENI, IPAŠI DIGITĀLO TEHNOLOĢIJU INTEGRĀCIJAS JOMĀ

DIGITĀLĀS EKONOMIKAS UN SABIEDRĪBAS INDEKSA (DESI) 2022. GADA VĒRTĒJUMS

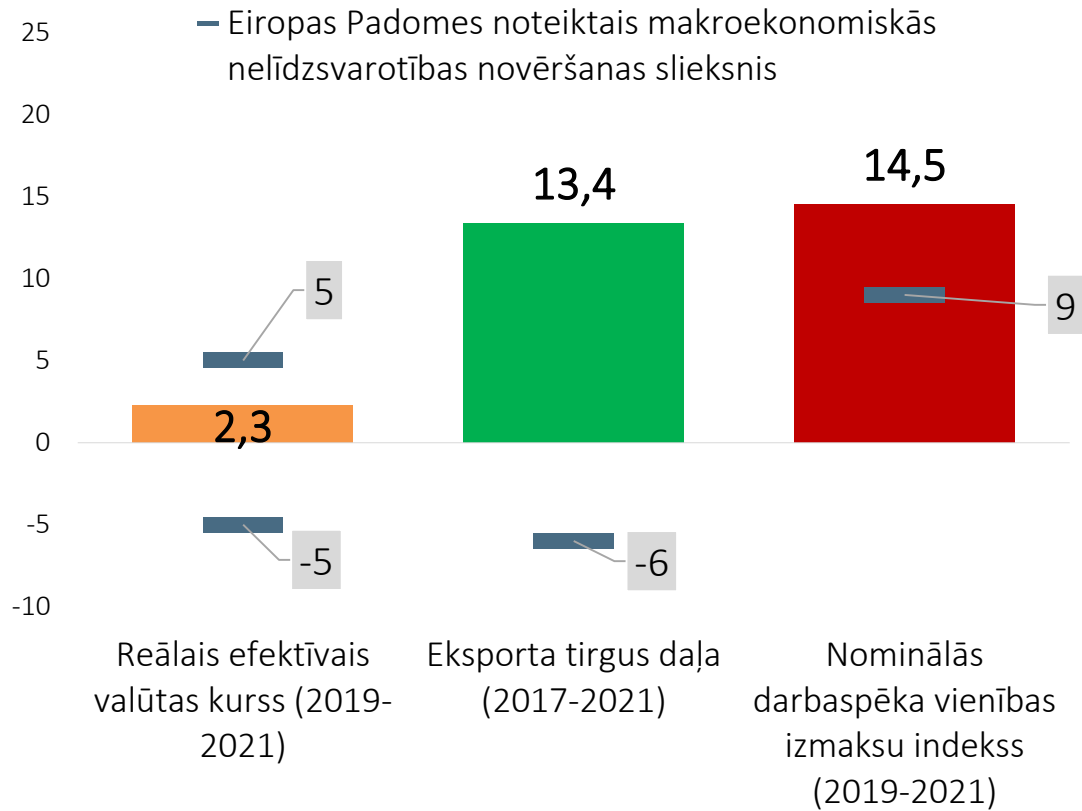
LATVIJĀ TĪKAI NELIELA DAĻA PIEAUGUŠO IEDZĪVOTĀJU PIEDALĀS MŪŽIZGLĪTĪBAS AKTIVITĀTĒS

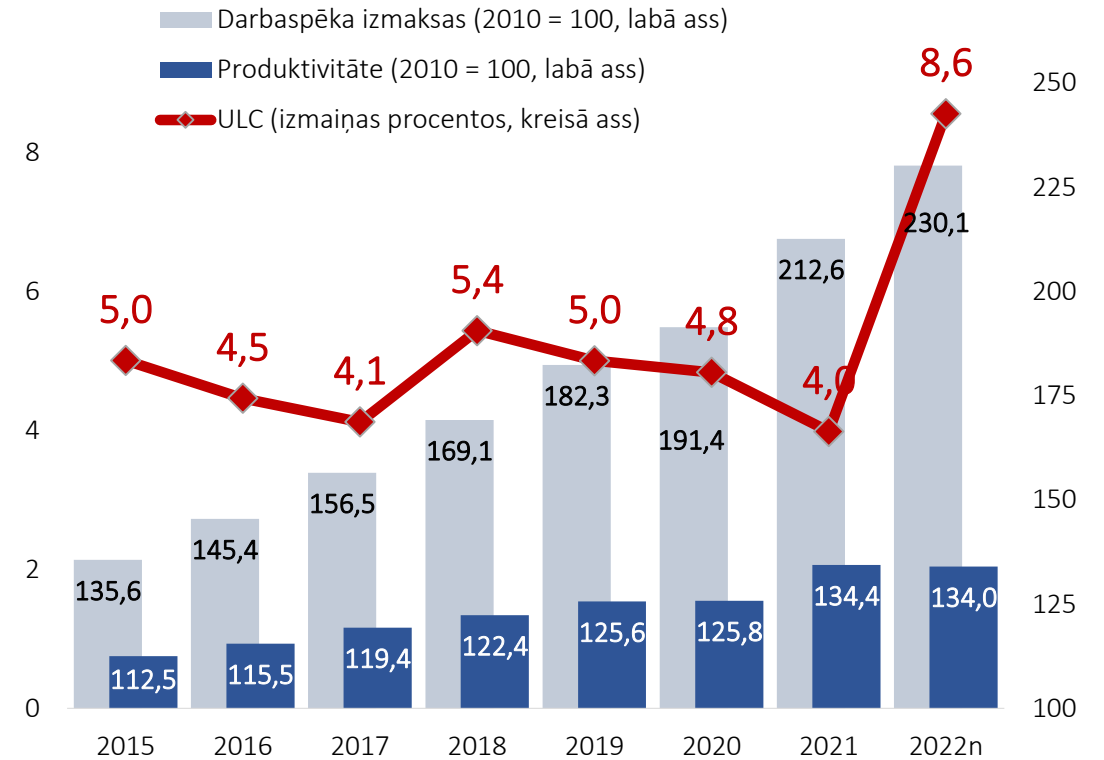
Avots: EUROSTAT, LT – Lietuva, EE – Igaunija, DK – Dānija, FI – Somija, SE – Zviedrija

DARBASPĒKA IZMAKSAS AUG STRAUJĀK NEKĀ PRODUKTIVITĀTE, TOMĒR LATVIJAS EKSPORTA TIRGUS DAĻAS DINAMIKA JOPROJĀM IR POZITĪVA

KONKURĒTSPĒJAS RISKI

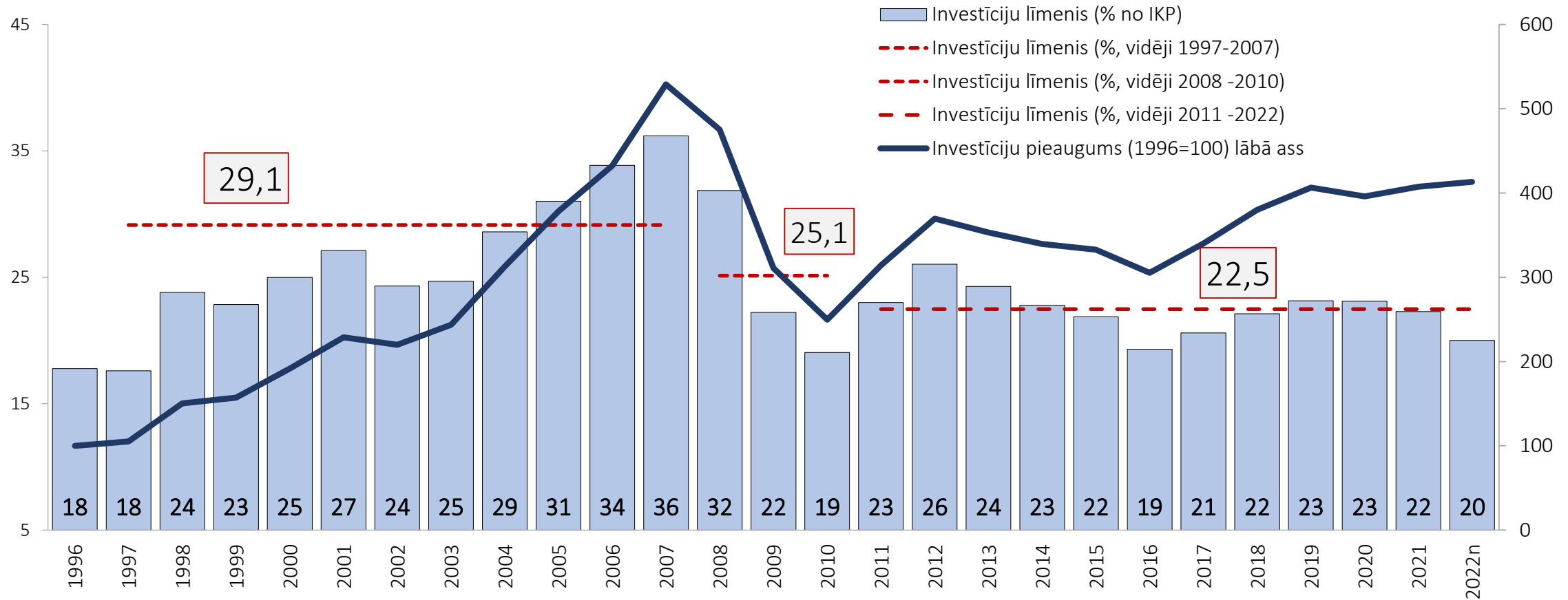
DARBASPĒKA IZMAKSAS, PRODUKTIVITĀTE UN ULC

INVESTĪCIJAS UN KAPITĀLA ATDEVE LATVIJĀ

INVESTĪCIJU DINAMIKA UN LĪMENIS LATVIJĀ

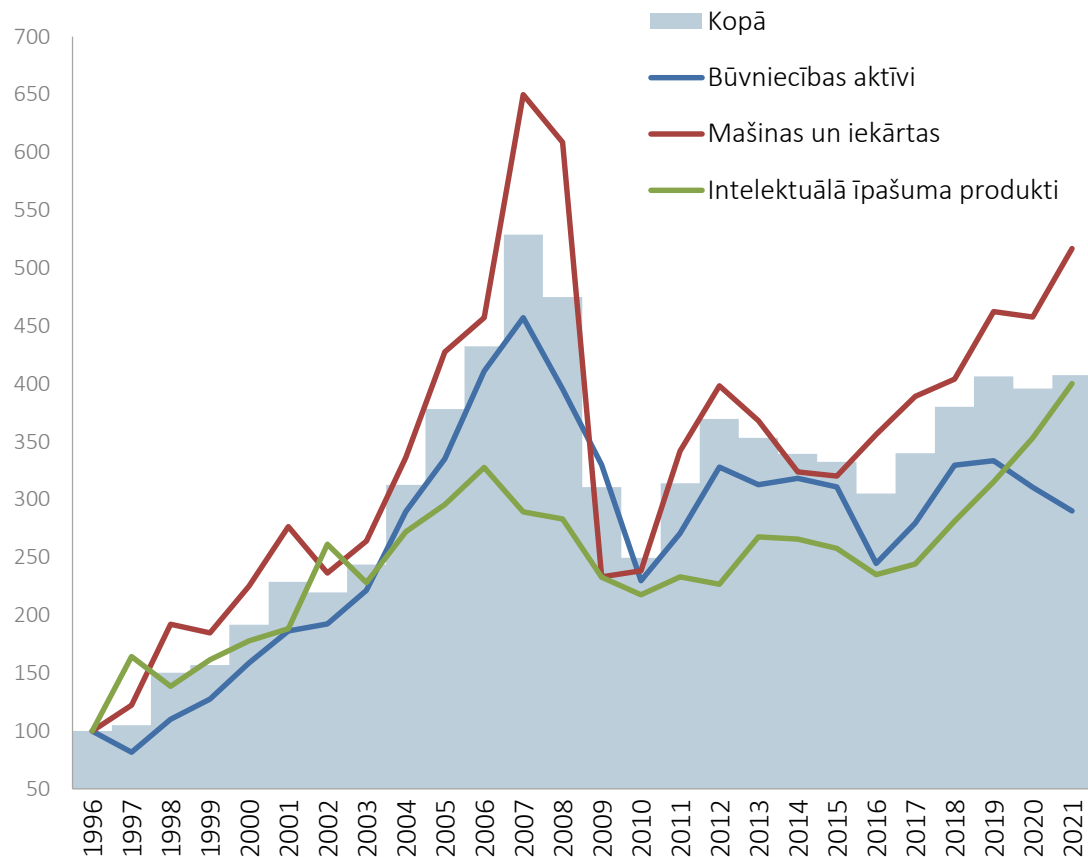

n – LV PEAK novērtējums

INVESTĪCIJU APJOMU IZMAIŅAS PA AKTĪVU VEIDIEM

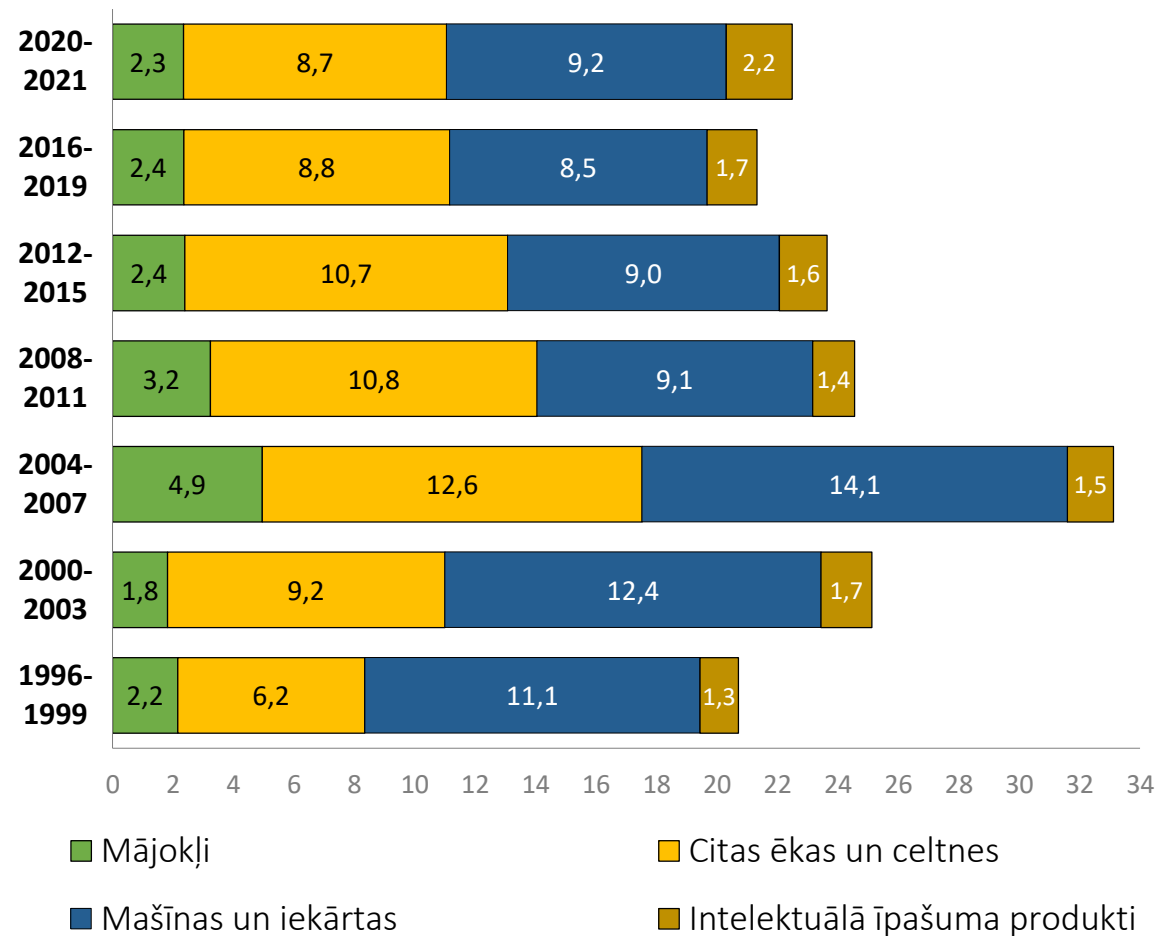
INVESTĪCIJU DINAMIKA

1996=100

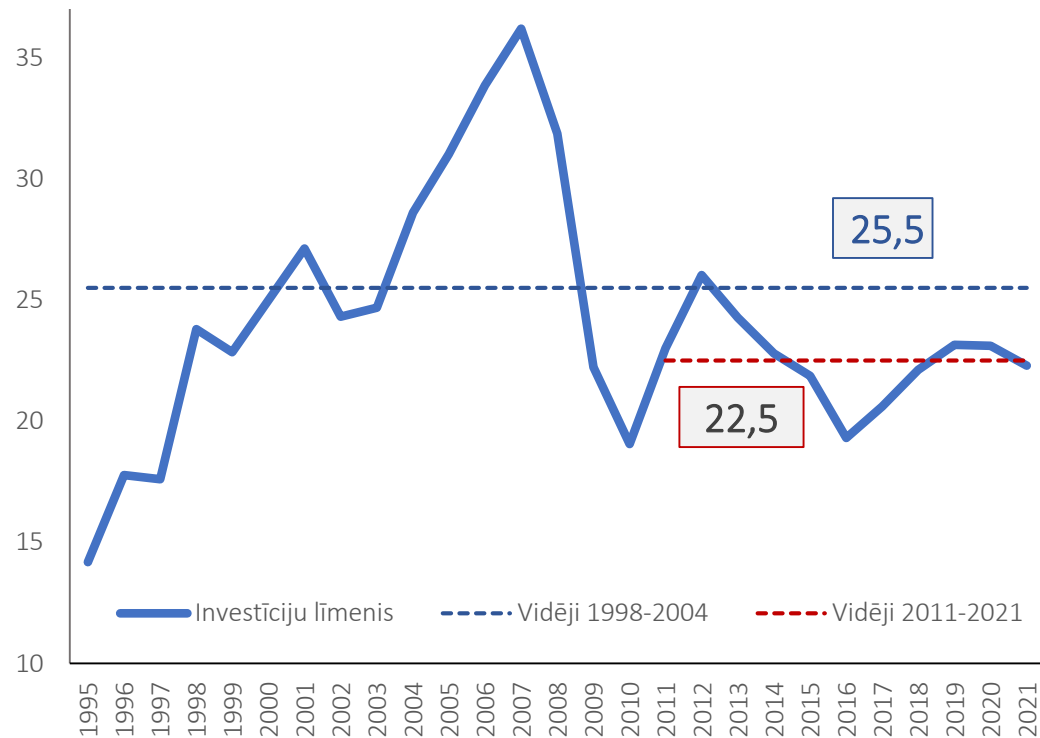
INVESTĪCIJU STRUKTŪRA

% no IKP

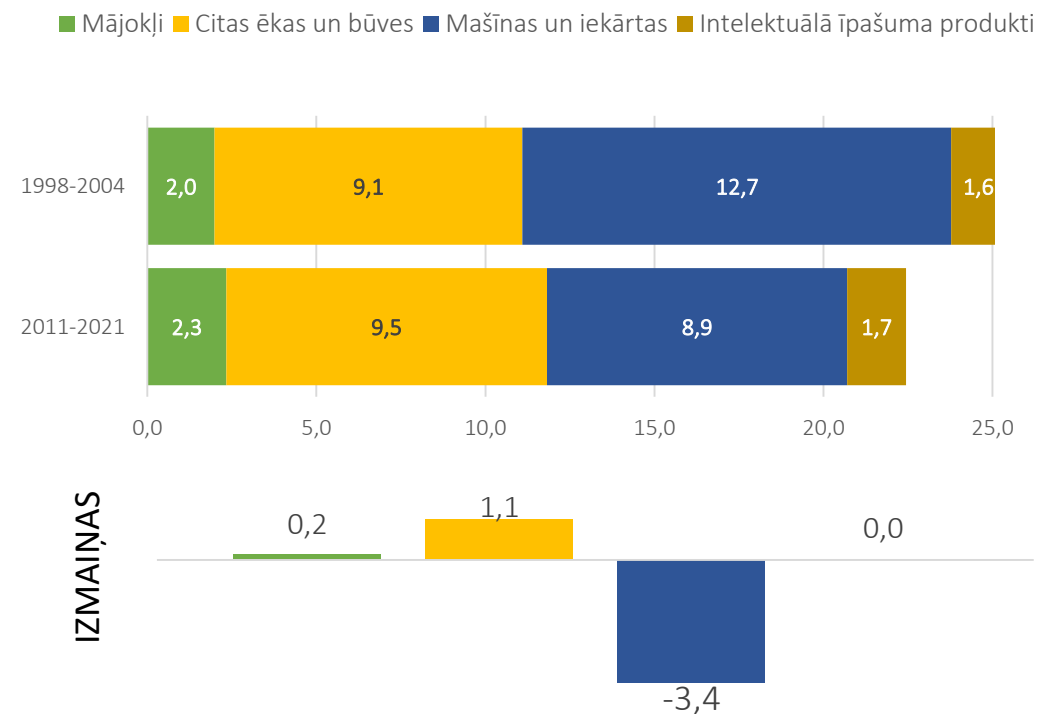

INVESTĪCIJU PLAISA LATVIJĀ

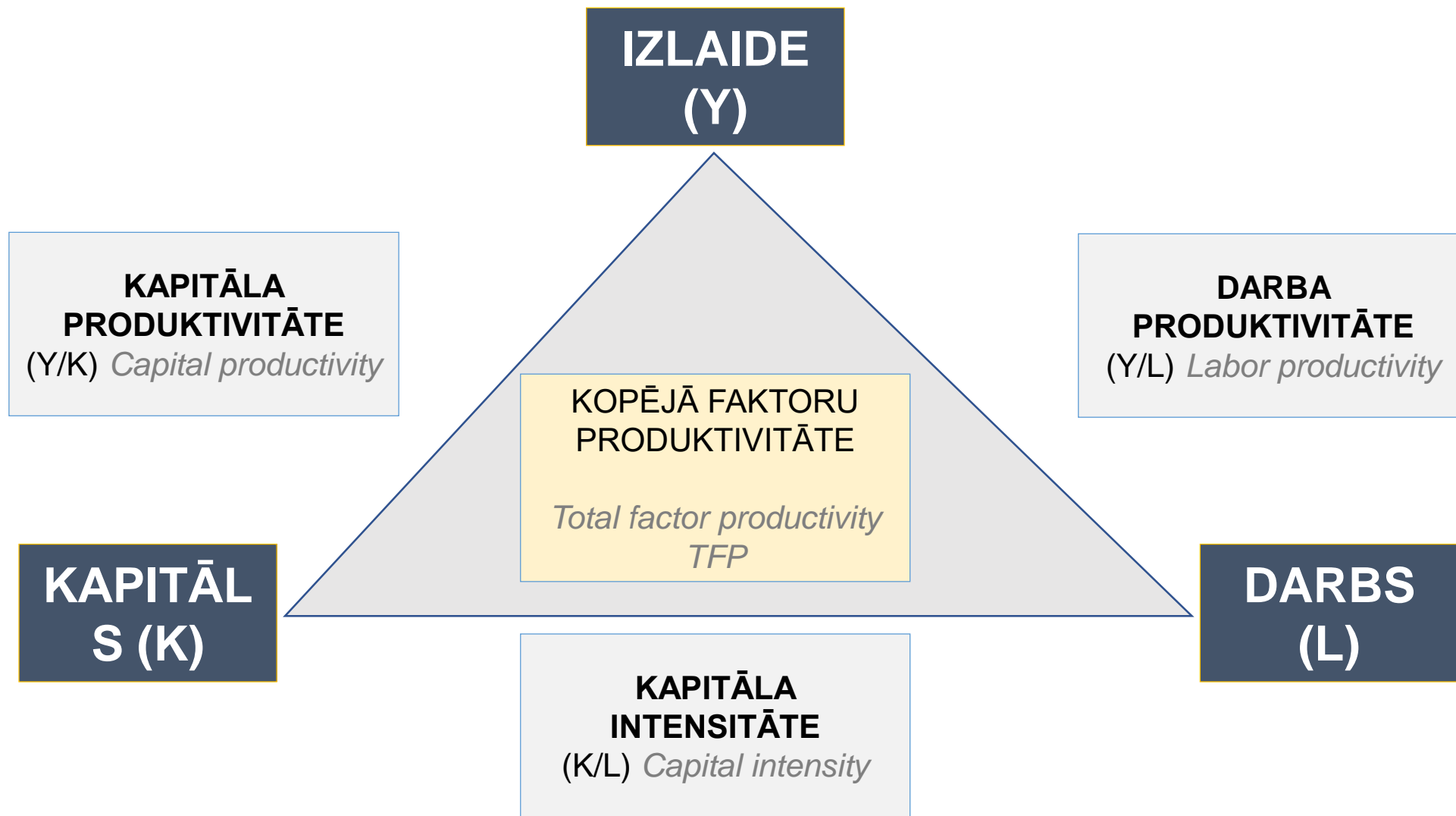
INVESTĪCIJU PLAISA LATVIJĀ
% no IKP

INVESTĪCIJU PLAISA PA AKTĪVU VEIDIEM
% no IKP

INVESTĪCIJU PLAISA (IZTRŪKUMS) – IR STARPĪBA STARP ESOŠO INVESTĪCIJU LĪMENI UN TO, KAS IR NEPIECIEŠAMS (VĒLAMS), LAI SASNIEGTU NOTEIKTO MĒRĶI, PIEMĒRAM, NODROŠINĀTU EKONOMIKAS STABILU DINAMIKU ILGTERMIŅĀ.

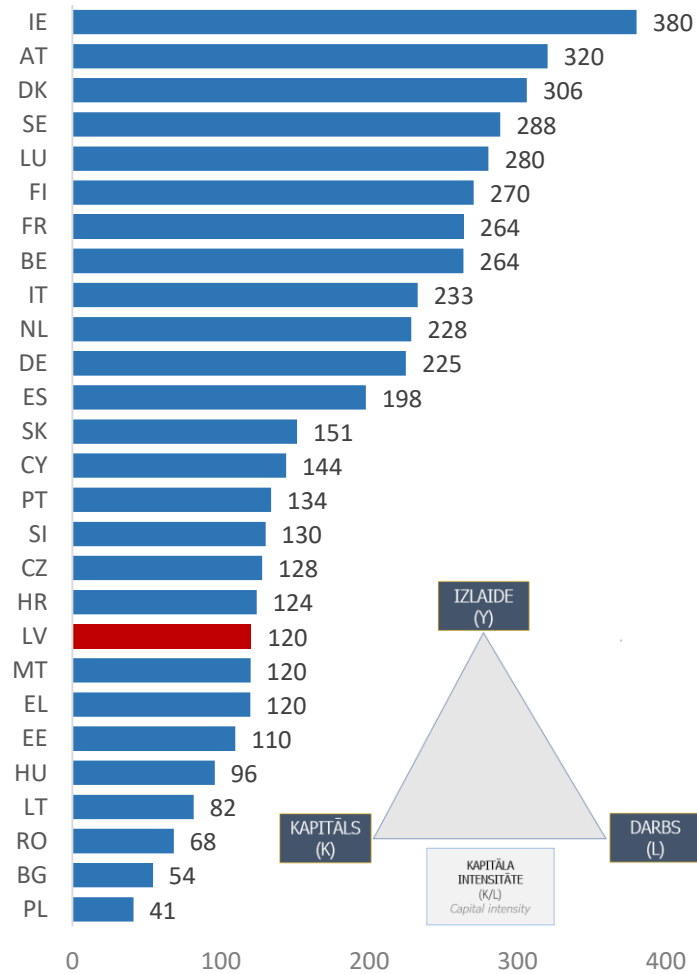

$$\Delta \text{KAPITĀLA PRODUKTIVITĀTE} + \Delta \text{KAPITĀLA INTENSITĀTE} = \Delta \text{DARBA PRODUKTIVITĀTE}$$

KAPITĀLA INTENSITĀTE UN PRODUKTIVITĀTE

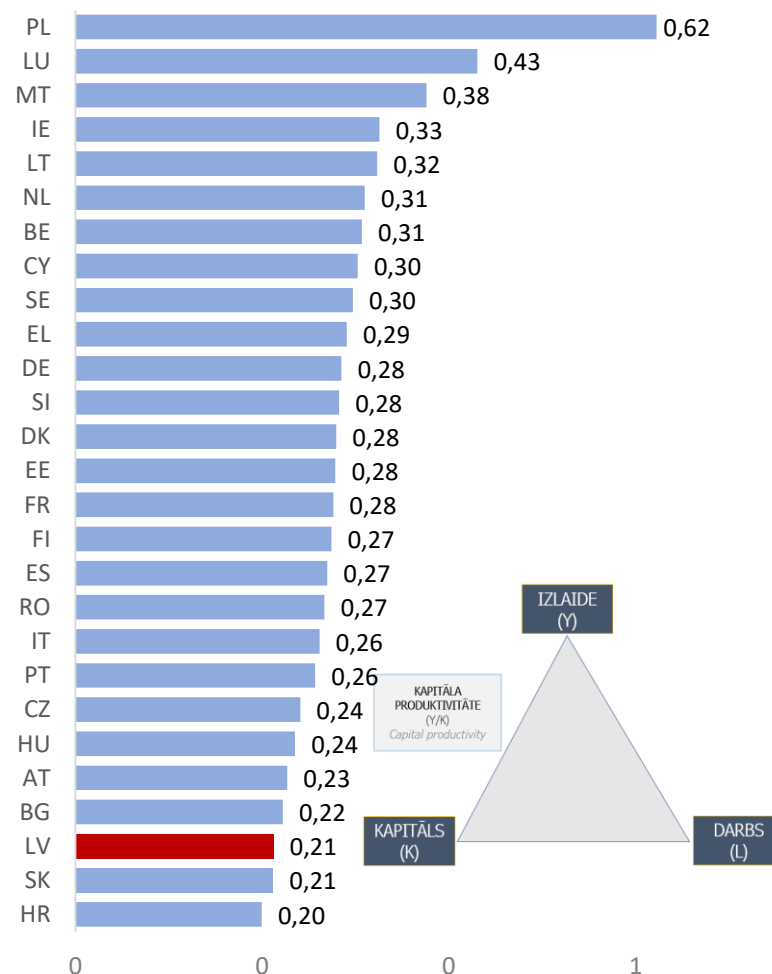
KAPITĀLA INTENSITĀTE

vidēji (2015-2019), salīdzināmās cenās, tūkst. EUR

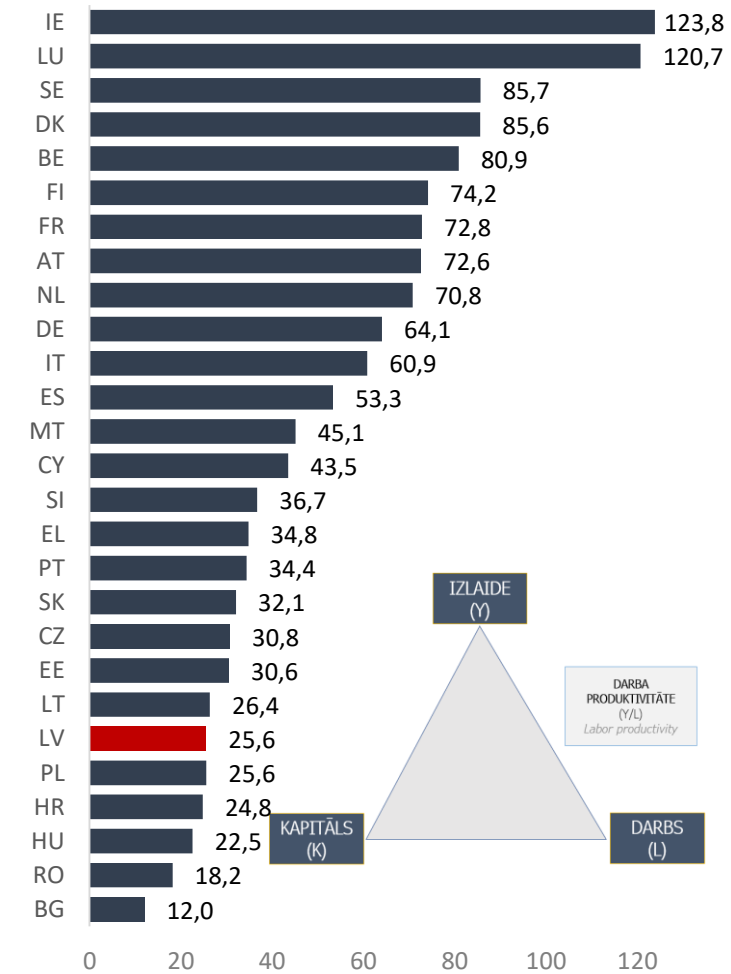
KAPITĀLA PRODUKTIVITĀTE

vidēji (2015-2019), salīdzināmās cenās, EUR

DARBA PRODUKTIVITĀTE

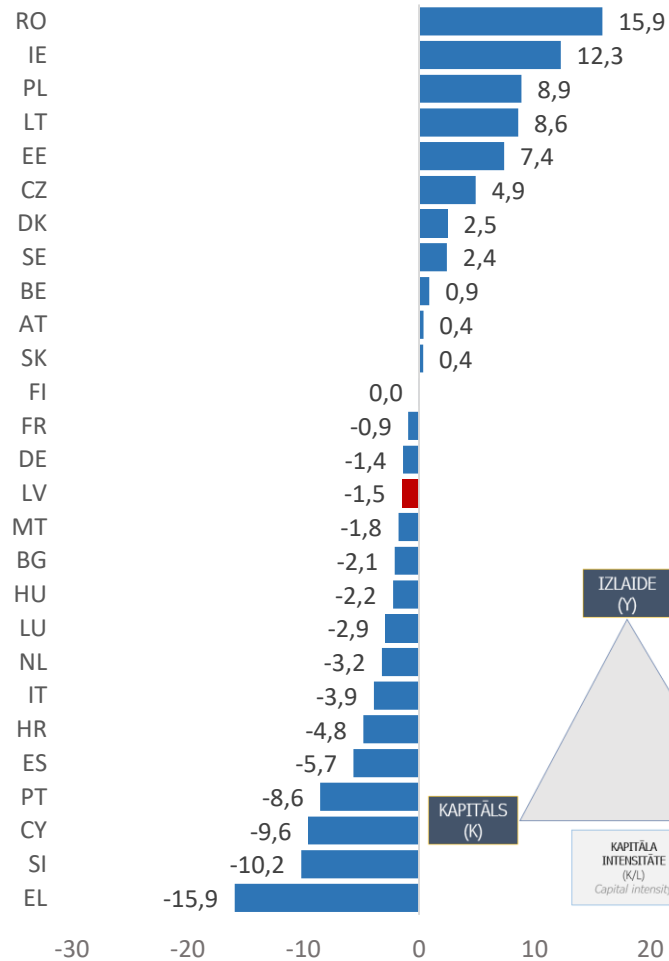
vidēji (2015-2019), salīdzināmās cenās, tūkst. EUR

KAPITĀLA INTENSITĀTE UN PRODUKTIVITĀTE

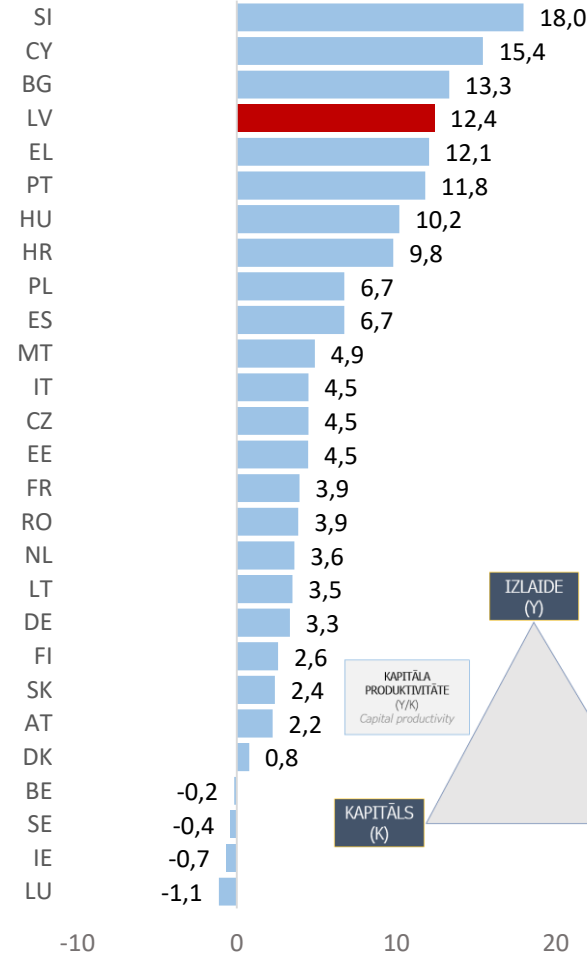
KAPITĀLA INTENSITĀTE

izmaiņas 2019/2015, %

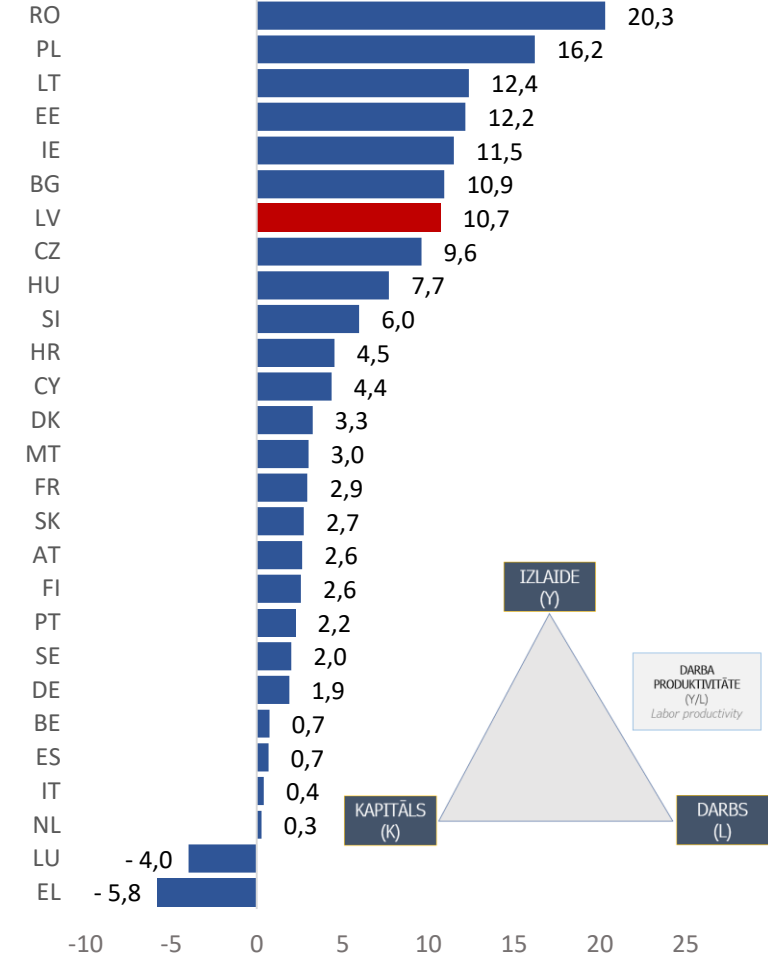
KAPITĀLA PRODUKTIVITĀTE

izmaiņas 2019/2015, %

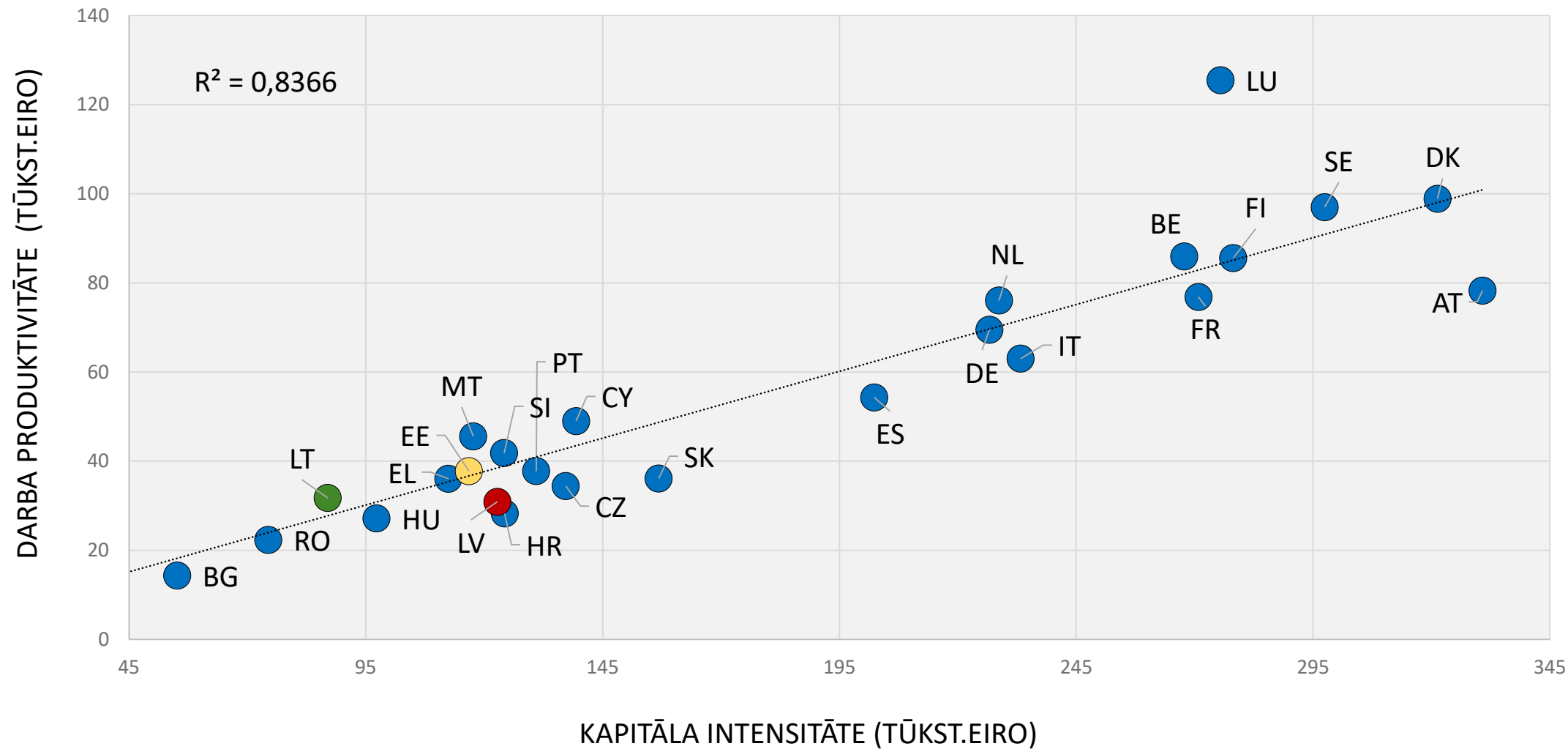
DARBA PRODUKTIVITĀTE

izmaiņas 2019/2015, %

$$\Delta \text{KAPITĀLA PRODUKTIVITĀTE} + \Delta \text{KAPITĀLA INTENSITĀTE} = \Delta \text{DARBA PRODUKTIVITĀTE}$$

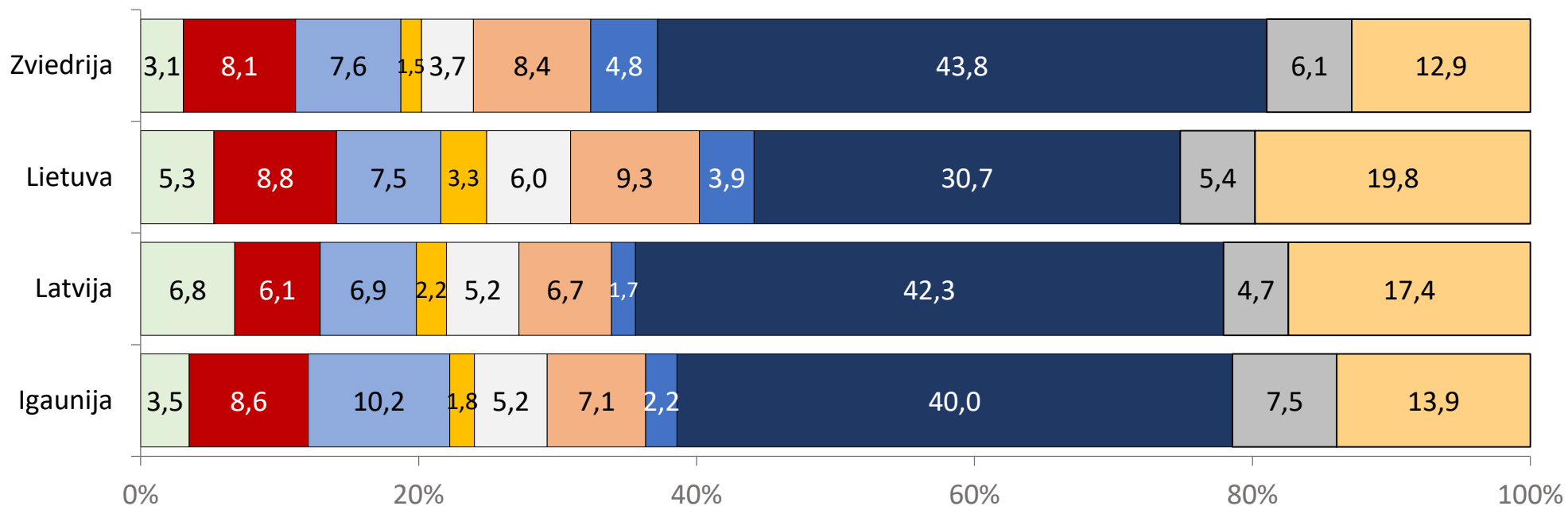
KAPITĀLA INTENSITĀTE UN DARBA PRODUKTIVITĀTE

UZKRĀTĀ KAPITĀLA NOZARU STRUKTŪRA BALTIJAS VALSTĪS UN ZVIEDRIJĀ

UZKRĀTO NEFINANŠU AKTĪVU VĒRTĪBAS (NETO) STRUKTŪRA PA NOZARĒM

2019.gads, %

Lauksaimniecība, mežsaimniecība

Apstrādes rūpniecība

Pārējā rūpniecība

Būvniecība

Tirdzniecība, izmitināšana

Transports un uzglabāšana

Informācija un komunikācija

Darījumi ar nekustāmo īpašumu

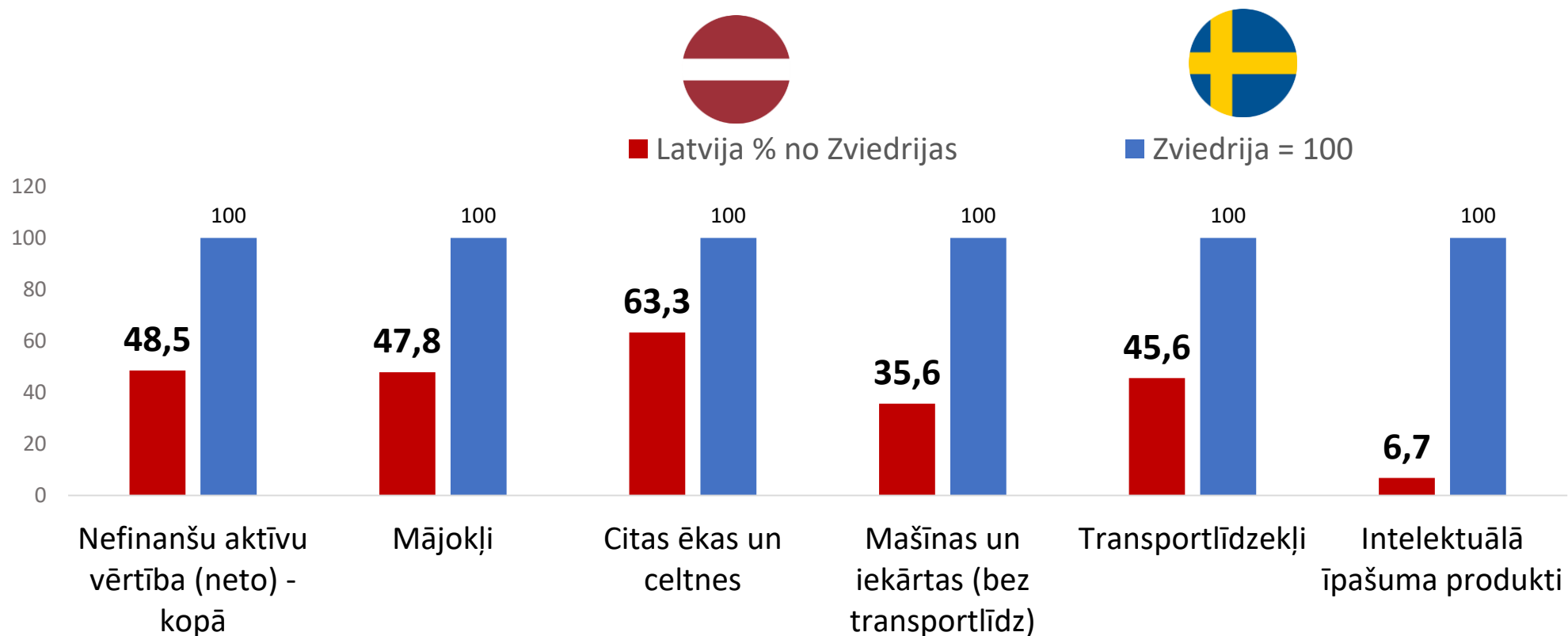
Citi komercpakalpojumi

Sabiedriskie pakalpojumi

UZKRĀTĀ KAPITĀLA INTENSITĀTE LATVIJĀ UN ZVIEDRIJĀ UZ 1 NODARBINĀTO

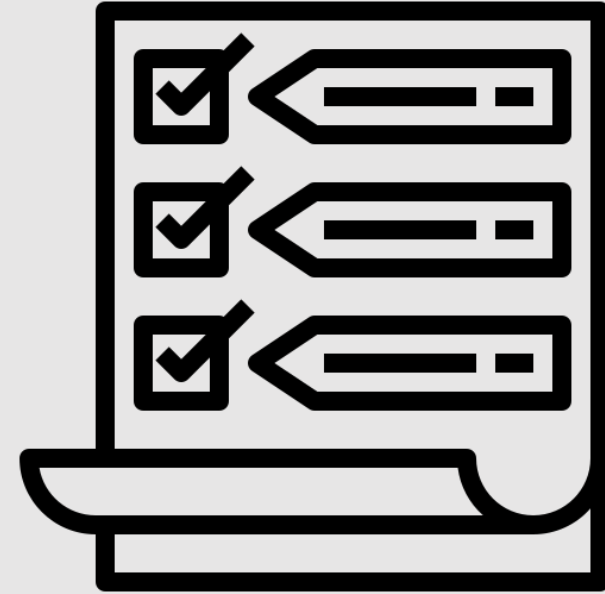
Latvijas atpalcība no Zviedrijas uzkrātā kapitāla intensitātē ir **>2 reizes**.

Pēc ieguldījumiem intelektuālā īpašuma produktos (t.sk. R&D) Latvijā gandrīz **15 reizes atpaliek** no Zviedrijas

LATVIJĀ IR STRUKTURĀLAS NEPILNĪBAS KAPITĀLA SADALĪJUMĀ GAN PĒC AKTĪVU VEIDIEM, GAN NOZARU GRIEZUMĀ. ĪPAŠI ZEMI IEGULDĪJUMI NEMATERIĀLAJOS AKTĪVOS

SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS (1)

SALĪDZINOT AR ES AUGSTI ATTĪSTĪTAJĀM VALSTĪM, JOPROJĀM SAGLABĀJAS BŪTISKA LATVIJAS PRODUKTIVITĀTES LĪMEŅA ATPALICĪBA, kas galvenokārt ir skaidrojama ar zemo kopējo faktoru produktivitāti, būtiskām atšķirībām ražošanas resursu (cilvēku un kapitāla) kvalitātē.

PRODUKTIVITĀTES KONVERĢENCES DINAMIKAS PALĒNINĀŠANĀS LIECINA PAR “PRODUKTIVITĀTES SLAZDU”, kura pārvarēšanai ir nepieciešams paātrināt strukturālās reformas un būtiski uzlabot inovatīvos risinājumus.

KOPUMĀ DARBA RESURSU PĀRDALE PAR LABU PRODUKTĪVAJĀM NOZARĒM IR NEPIETIEKAMA, LAI BŪTISKI IETEKMĒTU TAUTSAIMNIECĪBAS KOPĒJĀ PRODUKTIVITĀTES LĪMEŅA STRAUJĀKU KĀPUMU. Pielietotā strukturālo izmaiņu ietekmes analīzes (shift share analysis) metode liecina, ka pēdējos gados nodarbinātība aug nozarēs ar produktivitāti virs tautsaimniecības vidējā līmeņa, kā piemēram, datoru un elektronisko iekārtu ražošanā un vienlaikus samazinās nodarbināto skaits dažās zemas produktivitātes nozarēs, kā, piemēram, vieglā rūpniecībā. Tomēr joprojām liels darba vietu skaits tiek radīts nozarēs ar relatīvi zemāku produktivitātes līmeni.

PRODUKTIVITĀTES PIEAUGUMAM ARVIEN VAIRĀK BŪS JĀBALSTĀS UZ ZINĀTNESIETILPĪGĀM DARBĪBĀM, kuru īpatsvars ekonomikā šobrīd ir mazs. Latvijas vājākais punkts ir inovācijas, kam nepieciešami ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, kā arī cilvēku zināšanu un prasmju pilnveidošanā.

SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS (2)

LAI VEIKTU IZRĀVIENU INOVĀCIJU JOMĀ, IR JĀMAINA SABIEDRĪBAS ATTIEKSME UN ATTIECĪGI JĀUZLABO INOVĀCIJU STIMULI. Tāpat jāuzlabo inovāciju sistēmas tiesiskais regulējums, tostarp iesaistīto iestāžu un nevalstisko organizāciju pienākumi un atbildība, valsts atbalsta sistēma intelektuālā īpašuma radīšanā, komercializācijā un praktiskā īstenošanā. Valstij jākoordinē izcilu inovatīvu produktu komercializāciju. Jāizstrādā ekonomiskais pamatojums un tiesiskais regulējums inovāciju iepirkumam.

PILNĪGA DIGITALIZĀCIJAS IESPĒJU IZMANTOŠANA IR BŪTISKA, LAI UZTURĒTU PRODUKTIVITĀTI UN UZLABOTU DZĪVES LĪMENI. Galvenajiem politikas virzieniem jābūt digitālo prasmju palielināšana sabiedrībai kopumā, specifiski orientējoties uz katru mērķa grupu, lai novērstu nevienlīdzības risku nākotnē. Jāizstrādā visaptveroša uzņēmumu digitalizācijas stratēģija. Svarīgs instruments digitālajā laikmetā ir arī pastāvīgs dialogs ar uzņēmējiem par jaunāko tehnoloģiju attīstību un digitālās ekonomikas tendenču ietekmi uz to darbību.

DARBASPĒKA PIEEJAMĪBAI UN KVALITĀTEI IR BŪTISKA LOMA PRODUKTIVITĀTES PAAUGSTINĀŠANĀ. Galvenie darbaspēka pieejamības un kvalitātes uzlabošanas virzieni, kas aktuāli Latvijai, ir šādi: demogrāfijas un migrācijas jautājumu risināšana, izglītības pieejamības un kvalitātes uzlabošana visos līmeņos, pārkvalifikācijas un kvalifikācijas paaugstināšanas veicināšana.

REDZOT, KA NĀKOTNĒ DARBA TIRGŪ SAASINĀSIES DARBASPĒKA NEPIETIEKAMĪBAS PROBLĒMA, IR NEPIECIEŠAMS STIPRINĀT PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS SISTĒMU, lai nodrošinātu darbaspēka pāreju no neproduktīvām jomām uz augošām nozarēm.

SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS (3)

ESOŠAIS INVESTĪCIJU LĪMENIS LATVIJĀ IR ZEMS. Vēsturiskā skatījumā, kā arī, ņemot vērā Latvijas ekonomikas pašreizējo attīstības līmeni, investīcijām būtu jāveido vismaz 25,5 % no IKP. Tas nozīmē, ka investīciju atpalcība no to vēlamā apjoma jeb investīciju plaisa pēdējos desmit gados Latvijā ir aptuveni 3 procentpunkti. Investīciju plaisa aktīvu veidu skatījumā vislielākā ir ieguldījums mašīnās un iekārtās – atpalcība ir gandrīz 4 procentpunkti. Zems investīciju līmenis palēnina ražošanas jaudu atjaunošanas un modernizācijas procesu, negatīvi ietekmējot arī produktivitātes dinamiku.

INVESTĪCIJU ZEMO LĪMENI UN VĀJO DINAMIKU LIELĀ MĒRĀ IETEKMĒ VĀJĀ KREDITĒŠANA, RELATĪVI ZEMS PIEPRASĪJUMS, SALĪDZINOŠI AUGSTS PRIVĀTĀ UN VALSTS SEKTORA PARĀDSAISTĪBU LĪMENIS, KĀ ARĪ EKONOMISKĀS UN POLITISKĀS SITUĀCIJAS NENOTEIKTĪBA ĀRĒJĀ VIDĒ.

LATVIJĀ IR VĒROJAMAS STRUKTURĀLAS NEPILNĪBAS KAPITĀLA SADALĪJUMĀ NE TIKAI NOZARU GRIEZUMĀ, BET ARĪ PĒC AKTĪVU VEIDIEM. Īpaši zemi ieguldījumi ir nemateriālajos aktīvos – tas labi redzams salīdzinājumā ar Zviedriju. Latvijas atpalcība no Zviedrijas uzkrātā kapitāla intensitātē uz 1 strādājošo ir vairāk nekā 2 reizes. Pēc ieguldījumiem intelektuālā īpašuma produktos (t.sk. P&A) Latvija gandrīz 15 reizes atpaliek no Zviedrijas. Tāpat Latvijas lielā atpalcība infrastruktūras nodrošināšanā, inovācijās un darbaspēka kvalitātē, prasa lielus un ilgstošus ieguldījumus tieši šajās jomās.

2022.GADA NOVEMBRĪ LV PEAK ORGANIZĒTĀS LDDK UN LTRK BIEDRU INTERNETA APTAUJĀ TIKA VĒRTĒTI ARĪ POLITIKAS VIRZIENI UZŅĒMUMU MOTIVĒŠANAI IEGULDĪT PRODUKTIVITĀTES KĀPINĀŠANĀ. UZŅĒMĒJU IESKATĀ KĀ GALVENIE VIRZIENI IR:

- ✓ VALDĪBAS STRATĒGIJAS UN ILGTERMIŅA RĪCĪBAS PLĀNA SAGATAVOŠANA
- ✓ DIALOGA AR UZŅĒMĒJIEM PILNVEIDOŠANA
- ✓ STIMULI IEGULDĪT CILVĒKKAPITĀLĀ
- ✓ NACIONĀLA IZAUGSMES FONDA IZVEIDE AR MĒRĶI PALIELINĀT INVESTĪCIJAS JOMĀS, KAS VEICINA PRODUKTIVITĀTI

LATVIJAS UNIVERSITĀTES BIZNESĀ, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTES
PRODUKTIVITĀTES ZINĀTNISKAIS INSTITŪTS
“LATVIJAS UNIVERSITĀTES DOMNĪCA LV PEAK”

LV PEAK
LATVIJAS UNIVERSITĀTES DOMNĪCA

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
**BIZNESĀ, VADĪBAS
UN EKONOMIKAS
FAKULTĀTE**

Paldies!